

3.10 Eläinlääkintä-, maaseutu- ja ympäristöterveyspalvelut

Toiminta-ajatus: Toimiala vastaa Inarin ja Utsjoen kuntien yhteistoiminta-alueen terveysturvallisuudesta, eläinlääkintähuollosta sekä maaseutuhallinnosta. Tulosalueen tavoitteena on turvata terveellinen ja viihtyisä elinympäristö sekä tarjota laadukkaita palveluita alueen toimijoille ja kuntalaisille.

Tehtävät: Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on vähentää ja ennaltaehkäistä ihmisten terveyttä uhkaavia tekijöitä ja terveyshaittoja. Kunnan vastuulla olevat ympäristöterveydenhuollon tehtävät ovat elintarvikevalvonta, terveydensuojelu, tupakkavalvonta, eläinlääkintähuolto, yleinen ympäristöterveyshaittojen arviointi ja ympäristöterveyden erityistilanteisiin varautuminen.

Eläinlääkintähuollon tehtäviin kuuluvat eläinlääkäripalvelut, eläinten hyvinvoinnin valvonta, eläinlääkintähuoltoon sisältyvä elintarvikkeiden turvallisuuden valvonta, eläintautien vastustaminen ja ennaltaehkäiseminen.

Maaseututoimen tehtävänä on hoitaa lakisääteiset maaseutuelinkeinoviranomaisen tehtävät yhteistoiminta-alueella sekä Ruokaviraston yhteistoiminta-alueen maksajavirastolle säätämät tehtävät ohjeiden ja määräysten mukaan. Erityispiirteenä ovat luontais- ja poroelinkeino- sekä kolttalain mukaiset tehtävät. Tulosalueen toimielimenä ja viranomaisena toimii toistaiseksi sosiaali- ja terveystalouden nimeämä ympäristöjaosto.

Ympäristöterveydenhuolto 2025:

Ympäristöterveydenhuollon uusi nelivuotinen valvontasuunnitelma laaditaan ja hyväksytään vuosille 2025–2028 tammikuussa 2025. Suunnitelma sisältää toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat ja -ohjelmat. Vuoden 2025 tarkastussuunnitelmat laaditaan riskiperusteisesti ja valvontaa kohdennetaan korkeamman riskin kohteisiin sekä kohteisiin, joissa on havaittu pitkäaikaisia puutteita. Tavoitteena on 80–100 %:n toteuma paikalliseen valvontasuunnitelmaan nähden. Toimijoiden ja kuntalaisten neuvontaan sekä ohjaukseen varataan riittävät resurssit.

Eläinlääkintähuolto 2025:

Tuotetaan kunnalle määrättyt lakisääteiset peruseläinlääkäripalvelut ja valtion virkaeläinlääkärin palvelut koko yhteistoiminta-alueella laadukkaasti ja riittävin resurssein. Koska alueellamme ei ole yksityisiä palveluntarjoajia, niin kunnallinen eläinlääkintähuolto tarjoaa tarvittaessa myös perustason ylittäviä palveluita, kuten röntgenkuvaukset (tuotanto- / harraste-eläimet), koirien sterilisaatiot ja sektiöt, hammaskirurgiaa ja laboratoriopalveluita.

Vastaanottotiloja ja toimintaa on kehitetty v. 2023-24 aikana (toimitilamuutokset, varustelu ja henkilöstön hyvinvointi). Kehittämistä jatketaan vuoden 2025 aikana yhteisvastaanoton toiminnan organisoinnilla (yhteiset säännöt ja ohjeet) sekä resurssien vakiinnuttamisella (uusi praktikkoeläinlääkärin virka). Vastaava praktikkoeläinlääkäri / valvontaeläinlääkäri huolehtii, että kunnalle määrättyt työt ja valvontatehtävät toteutetaan eläinlääkintähuollon valvontaohjelman 2025-2028 mukaisesti.

Maaseututoimi 2025:

Maaseututoimi hoitaa Inarin ja Utsjoen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaistehtävät yta-sopimusten mukaisesti sekä Ruokaviraston yhteistoiminta-alueen maksajavirastolle säätämät tehtävät ohjeiden ja määräysten mukaan. Vuoden 2024 aikana uudistettua viljelöiden ja poronhoitajien Teams-ohjausta ja -neuvontaa jatketaan. Riistavahinkolain mukaisesti petovahinkotarkastuksiin varataan riittävät resurssit.

Inarin kunta
Tilinpäätös ja toimintakertomus 2025

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP2024	TA2025	TAM2025	MTA2025	TP2025	Tot. %	Poik. €
Toimintatuotot	210	179		179	262	146,4 %	83
Toimintakulut	- 848	- 869		- 869	- 844	97,1 %	25
Toimintakate	- 638	- 690		- 690	- 582	84,3 %	108

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2023	TP2024	TA2025	TP2025	Poikkeama	Poik. %
Ympäristöterveyshuollon tarkastukset (etl, tsl, tupl, aster) näytteet	161	139	150	159	20	14,38%
Eläinlääkintähuollon käynnit	3 956	4 055	4 000	4 496	441	10,87%
- Hyötyeläimet	295	249	300	427	178	71,48%
- Lemmikit	3 661	3 806	3 700	4 069	263	6,91%
- Valvontakäynnit	25	56	30	69	13	23,21%
Maaseutuhallinnon tuki- ja korvauspäätökset (+lausunnot ja tarkastukset)	408	417	400	457	40	9,59%

Toimintakatsaus 1–12/2025:

Ympäristöterveyden viranomaistehtävät hoidettiin valvontasuunnitelmien ja -ohjelmien mukaisesti. Kesälomasijaisen peruuntuminen terveysvalvonnasta aiheutti kesälomien ja valvonnan tarkempaa suunnittelua, mutta vuoden kokonaistoteuma oli resurssihaasteista huolimatta tavoitteiden mukainen. Valvonnan toteuma käsitellään ympäristöjaoston kokouksessa helmikuussa 2026.

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset koulutuspäivät järjestettiin Saariselällä 21.-22.5.2025. Inarin kunnan terveysvalvonnan viranhaltijat vastasivat päivien ohjelmasta ja toteutuksesta yhdessä STM:n, Ympäristöterveydenhuollon Asiantuntijat ry:n ja Ympäristö -ja Terveys -lehden kanssa. Koulutuspäiville saapui noin 100 ympäristöterveyden ammattilaista ympäri Suomen sekä ministeriöiden ja keskusvirastojen edustajia. Koulutuspäivät olivat palautteiden perusteella erittäin hyvin onnistuneet.

Eläinlääkintähuoltoon perustettiin 4. praktikon virka 1.1.2025 alkaen. Virkaan valittiin pitkäaikainen, määräaikaisissa virkasuhteissa ollut eläinlääkäri. Yksi neljästä virasta on ollut jaettuna 50/50, joten vastaanotolla työskenteli 5 praktikkoa ja vastaavapraktikko/valvontaeläinlääkäri. Nykyiset resurssit eivät täytäneet edelleenkaan eläinlääkäriliiton suosituksia päivystystiheydestä (päivystäviä eläinlääkäreitä tulisi olla 5 htv), mutta tilanne on parempi ja päivystykset ovat olleet suhteellisen rauhallisia. Kesä oli eläinlääkäreiden mukaan kuormittava, kun eläinlääkärit sijaistivat toisiaan ilman kesälomasijaista. Kesälle 2026 on päätetty rekrytoida eläinlääketieteen opiskelija kesälomasijaiseksi.

Eläinlääkäripalveluiden kysyntä jatkoi kasvuaan, mutta palvelut pystyttiin tarjoamaan valtakunnallisten saatavuusperiaatteiden mukaisesti. Uuden viran myötä on pystytty parantamaan myös Utsjoen palveluita lisäämällä vastaanottopäiviä. Poroerotusajalle rekrytoitiin aiempien vuosien tapaan 60 % lisäresurssi.

Eläinten hyvinvointiin liittyviä valvontatehtäviä oli runsaasti ja etenkin epäilyilmoitukseen perustuvat eläinsuojelutarkastukset lisääntyivät huomattavasti. Valvontaa kohdennettiin myös suunnitelmallisen valvonnan piirissä oleviin valjakkokoiratarhoihin.

Ympäristöjaosto käsiteli ja teki päätöksen uuden eläinlääkintähuoltolain 9§ mukaisesta kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuudesta ja 17§ mukaisista täydentävistä palveluista kokouksessaan 3.12.2025 (§ 11). Uusi laki astui voimaan 1.1.2026.

Inarin kunta
Tilinpäätös ja toimintakertomus 2025

Maaseututoimen viranomais- ja maksajaviraston tehtävät hoidettiin Ruokaviraston ohjeiden ja aikataulujen mukaisesti. Viljelijätukihallinto ja riistavahinkolain mukaiset tehtävät työllistivät maaseututoimen viranhaltijan lisäksi myös jonkin verran muita yksikön viranhaltijoita. Riistavahinkolain mukaisiin petovahinkojen maastotarkastuksiin on hankittu jo useamman vuoden ajan lisäresurssi (riistavahinkotarkastaja). Vuonna 2025 lisäresurssi toteutettiin ostopalveluna Pro Urttas Oy:ltä.

Maaseutuelinkeinoviranomaisille määrättiin uusia tehtäviä alkutuotannon varautumiseen liittyen alkuvuodesta 2025. Maaseutuelinkeinoviranomaisten tuli selvittää mm. alkutuotannon henkilö- ja kalustovaraukset sekä valmistella alkutuotannon valmiussuunnitelmat yhdessä toimijoiden kanssa. Selvitystyö koski alueellamme maatalouden harjoittajia, porotaloutta ja ammattikalastajia. Työ kuormitti huomattavasti muutenkin vähäisiä henkilöstöresursseja selvitystöineen, palaverineen ja koulutuksineen. Varautumiseen liittyen perustettiin myös Lapin alueellisen alkutuotannon valmiustyöryhmä, johon nimettiin Inari-Utsjoki maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueelta varsinaiseksi jäseneksi maataloussihteri Minna Pulju ja hänen varalleen terveystalouden johtaja Minna Saramo.

Inarin kunnan maataloussihteri Minna Pulju oli yksi Maaseutuverkoston Brysselin opintomatkalle valituista yta-johtajista. Opintomatkan 9.-11.4.2025 tavoitteena oli mm. lisätä ymmärrystä siitä, miten EU:n maatalouspolitiikkaa valmistellaan, ja miten ja ketkä siihen vaikuttavat sekä saada katsaus siitä, mitä EU:ssa oli agendalla maatalouden osalta. Opintomatkkaan sisältyi vierailu EU:n Parlamenttiin ja Suomen europarlamentaarikkojen tapaaminen ja keskustelut.

Taloudellisesti toimialamme pysyivät hyvin tavoitteissaan. Tuottoja kertyi arvioitua enemmän mm. valtion valvontaelänlääkärin ja maaseutuelinkeinoviranomaisen virkatehtävistä (valtiolta laskutettavat) sekä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisesta valvonnasta (taksapäivitys 2025). Henkilöstöresurssit olivat vakaat, joten ylimääräisiä henkilöstökuluja ei edellisten vuosien tapaan kertynyt. – Vuoden 2025 tilinpäätös oli näin ollen ylijäämäinen.

Tavoitteet:

Luonto – Luonnon kestävä käyttö

Toiminnallinen tavoite	Toimenpide	Mittari	Toteuma
Kiertotalouden edistäminen	Elintarvikealan toimijoiden ohjaus ja neuvonta elintarvike- ja ruokahävikin vähentämiseksi.	Ohjaus- ja neuvontakäynnit, koulutus	Ohjausta ja neuvontaa annettu valvontakäyntien yhteydessä.

Elinvoima – Elinkeinojen monipuolistaminen ja ympärivuotisuuden lisääminen

Toiminnallinen tavoite	Toimenpide	Mittari	Toteuma
------------------------	------------	---------	---------

Inarin kunta
Tilinpäätös ja toimintakertomus 2025

Luontolähtöiset pohjoiset elinkeinot	Ohjausta ja neuvontaa liha- ja kala-alan toimijoille sekä muille luonnontuotealan toimijoille paikallisen jatkojalostuksen kehittämiseksi. Ohjaus, neuvontaa ja säännöllistä valvontaa matkailukohteisiin. Porotalouden ja viljelijöiden neuvonta- ja ohjaus tuki- ja rahoitusasioissa.	Valvontakäyntien määrä	Poronlihan suoramyymälille sekä uusille kaupallisille kalastajille annettu ohjausta ja neuvontaa tarpeiden mukaan. Matkailukohteiden ohjausta valvontakäyntien yhteydessä, uusien kohteiden neuvonta. Tuki- ja rahoitusneuvontaa kysynnän mukaan.
--------------------------------------	--	------------------------	--

Saamelaisuus – Saamen kielten vahvistaminen ja kulttuurin edistämisen tukeminen

Toiminnallinen tavoite	Toimenpide	Mittari	Toteuma
Saamen kielten näkyvyyden vahvistaminen	Varmistetaan, että toimipisteissä on saamenkieliset opasteet.		Eläinlääkäritalolle on hankittu saamenkielisiä opasteita ja ohjeita. Monitoimitalo Kuulaan kyltitysasiat vielä kesken.

Hyvä elämä – Sosiaalisesti kestävä kasvu

Toiminnallinen tavoite	Toimenpide	Mittari	Toteuma
Toimivat palvelut	Varmistetaan, että eläinlääkintähuollolla, terveystalvonnalla ja maaseututoimella on riittävät resurssit ja asianmukaiset tilat lakisääteisten palveluiden tuottamiseen.	Määrärahat riistavahinkotarkastajan rekrytointiin Uusi praktikkoeläinlääkärin virka	Terveystalvonnan kesälomansijaisuus ei toteutunut, mutta resurssit riittivät kuitenkin valvontasuunnitelmien toteuttamiseen. Eläinlääkäriresurssit olivat vakaat ja riittävät. Praktikon virka täytettiin 1.5.2025 alkaen. Maaseututoimen riistavahinkolain mukaiset tarkastukset ostopalveluna.

Inarin kunta
Tilinpäätös ja toimintakertomus 2025

Älykäs saavutettavuus	Opastetaan ja ohjataan kuntalaisia ja toimijoita sähköisten palveluiden käyttöön (mm. ajanvaraus, some, eri toimialojen sovellukset jne.). Kehitetään olemassa olevia sähköisiä palveluita.		Eläinlääkintähuollossa keskitetty ajanvarauspalvelu. Terveysvalvonnassa ohjattu käyttämään sähköistä ilmoituspalvelu Ilppaa Maaseututoimessa Vipuja Pesä-sovellusten ohjausta ja neuvontaa.
-----------------------	---	--	--